

FAS
BİLGİ NOTU

HAZİRAN
2022

GÜNCEL VERİLER

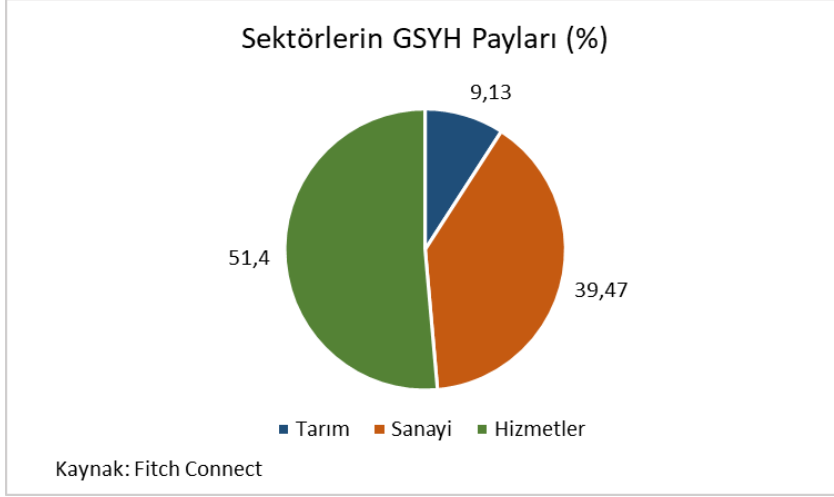
MAKROEKONOMİK
GÖSTERGELER VE TAHMİNLER

GÖSTERGE	DEĞER	2020	2021	2022 (tahmini)
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	114,7	131,4	133
Büyüme	%	-6,3	7,2	1,1
Nüfus	Milyon Kişi	35,9	36,3	36,6
Kişi Başı Gelir	USD	3.191	3.620	3.628
Enflasyon	%	0,6	1,4	4,4
İşsizlik Oranı	%	12,2	11,9	11,7
Cari Denge / GSYH	%	-1,5	-2,9	-6
Bütçe Dengesi / GSYH	%	-7,6	-6,5	-6,3
İhracat	Milyar USD	27,7	36,6	-
İthalat	Milyar USD	44,5	58,7	-

Kaynak: IMF KEG Nisan 22, Fitch Connect, Trademap

1. FAS EKONOMİSİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Fas dünyanın en büyük fosfat madenlerine sahip ülkesidir. Madencilik yanı sıra ülke ekonomisi tarım, imalat, balıkçılık, turizm gelirleri ve Faslıların ülkeye getirdikleri dövize dayanmaktadır. Nüfusun önemli bir bölümü tarımla uğraşmaktadır. Aktif iş gücünün %40'ına ve kırsal alandaki iş gücünün de %80'ine istihdam sağlayan sektör alanının yalnızca %18'i sulanabilir durumda olduğundan yağış durumundan etkilenmektedir. Tarım sektörü GSYH'nin %9,1'ini oluşturmaktadır.

Ülkenin, Avrupa'ya yakınlığı ve ucuz iş gücü son yıllarda ülkenin imalat sanayiinin gelişmesinde etkili olmuştur. Buna karşın, ülkenin eğitim seviyesinin düşük olması sanayi gelişimi için gerekli iş gücünü sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Sanayi sektörleri içerisinde, gıda, tekstil, konfeksiyon, kimya, mekanik-metalürji, elektrik-elektronik sektörleri öne çıkmaktadır. Sektör ekonomide %40'a yakın pay sahibidir. Hizmet sektörü ise ülkenin en fazla istihdam sağlayan sektörü olup GSYH'nin %51,4'ünü oluşturmaktadır.

2.BÜYÜME

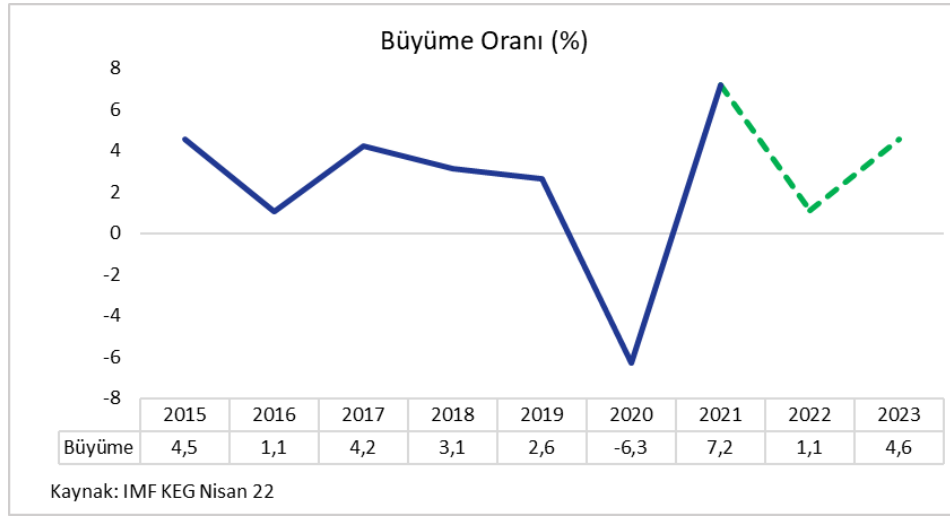
2010 ile 2017 yılları arasında ortalama büyüme oranı %3,6 olan ülkede tarım sektörünün genişlemesi/daralması yıllar içerisinde farklı büyüme oranlarına neden olmaktadır. 2016 yılında tarım sektörünün %12,5 daralması büyüme oranını %1,1'e gerilemesine; böylelikle de 2010-17 ortalamasının altında kalmasına neden olmuştur. 2017 yılında ise, tarım sektörünün %13,1 genişlemesi büyüme oranının %4,2'ye yükselmesine öncülük etmiştir.

2018 yılına gelindiğinde, tarım ve hizmetlerin büyümesinin yavaşlaması buna karşın imalat sanayinin güçlü performansı ile büyüme oranı %3,1'e gerilemiştir. 2019 yılında ise tarım sektörünün ılımlı daralmasıyla büyüme oranı %2,6'ya düşmüştür.

Dünyadaki diğer birçok ülkede olduğu gibi salgın yılı Fas ekonomisine de ciddi zarar vermiştir. Pandemiye ek olarak, ülkede kuraklık yaşanması ekonominin bel kemiği olan tarım sektörü de sarsmıştır. Sosyal ve ekonomik zarar kontrol altına alınmaya çalışsa da ekonominin %6,3 daralmasını engelleyememiştir.

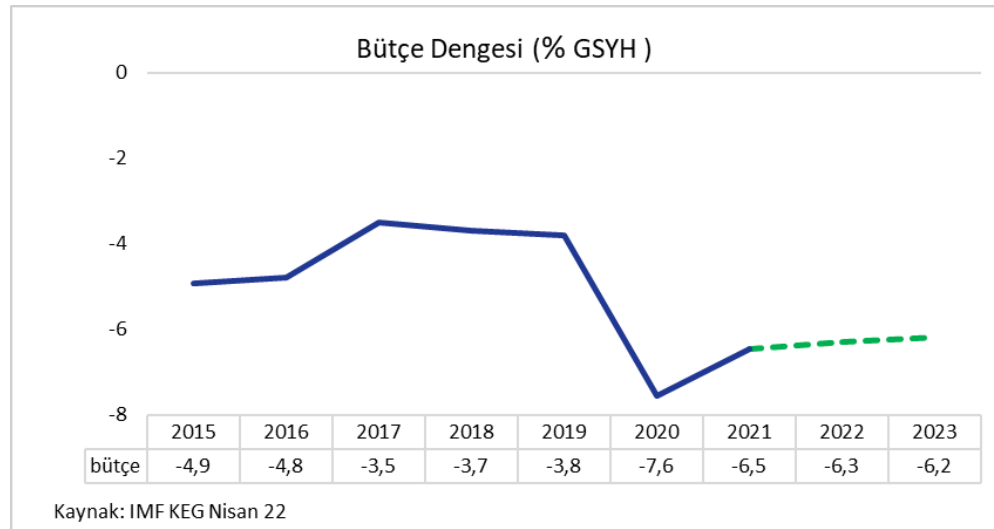
2021 yılında ise salgın seyrinin hafiflemesi, mali ve parasal teşvikler, ihracatın canlanması, işçi dövizlerinin artmaya başlaması ve kuraklığın bitmesiyle ekonomi toparlanmıştır. Yıl sonunda baz etkisi ile birlikte ülke ekonomisi %7,2 genişlemiştir. 2022 yılında büyümenin %1,1'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

3.BÜTÇE DENGESİ

Fas 2000 yılından bu yana sadece 2008 yılında bütçe açığı vermemiştir. Buna karşın, kamu borcunun GSYH'ye oranı 2000 yılındaki %70'ten 2018 yılında %64,9'a kadar gerilemiştir.

2017-2019 döneminde GSYH'nin %3'ü üzerinde gerçekleşen bütçe açığı 2020 yılında üretimin düşmesi, işçi dövizlerinin azalması ve salgın nedeniyle %7,6'ya ilerlemiştir. 2021 yılında vergi gelirleri, daha güçlü ekonomik faaliyete paralel olarak toparlanmış ve bütçe açığı GSYH'nin %6,5'ine gerilemiştir.

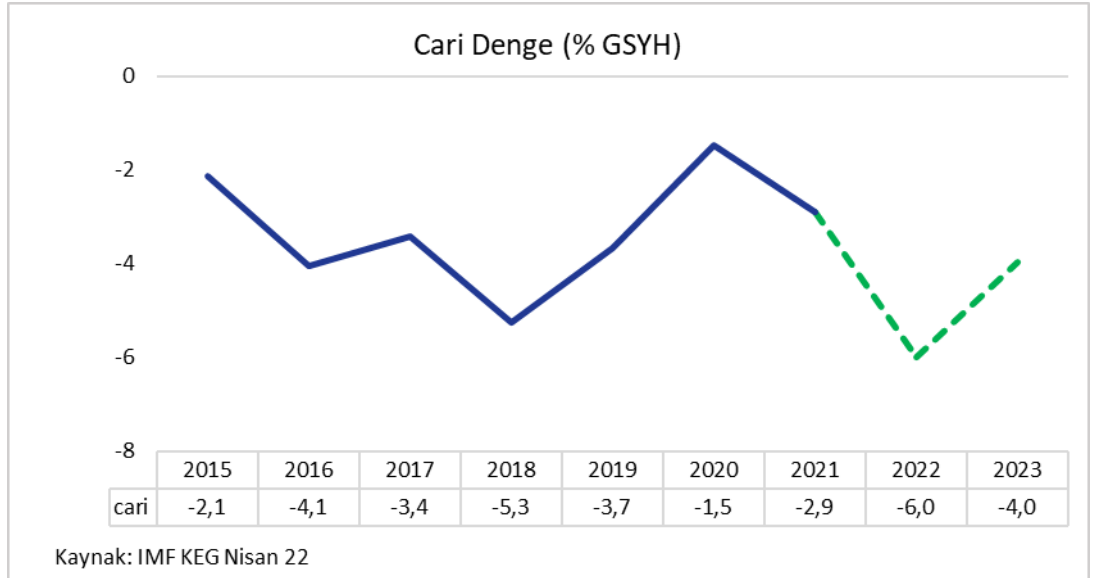

4. CARİ DENGESİ

Ülke dış ticaret açığına bağlı olarak cari açık vermektedir. Yurtdışında yaşayan Faslı vatandaşların dövizleri, turizm gelirleri ve Körfez Arap ülkelerinden Fas'a yapılan hibeler cari açığın düzelmesini sağlamıştır. Petrol ithalatçısı olan ülkede petrol fiyatlarındaki dalgalanmaya da bağlı olarak cari açığın GSYH'ye oranı 2015 yılında %2,1, 2016 yılında ise %4,1 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında ise fosfat ve otomotiv ihracatlarının güçlü seyrine rağmen işçi dövizlerinin, Arap ülkelerinden gelen hibelerin ve turizm gelirlerinin düşük seyri cari açığın bozulmasında etkili olmuştur. Bu durum, 2018 yılında cari açığın GSYH'ye oranının önceki yıla göre yaklaşık 2 puan artarak %5,3 olarak gerçekleşmesinde etkili olmuştur.

2020 yılında turizm gelirlerindeki düşüş cari açığı olumsuz etkilese de IMF'in PPL (Precautionary and Liquidity Line) düzenlemesi sayesinde dış borçlanmaya daha fazla erişim bu yılda rezervlerin yeterli seviyelerde tutulmasına yardımcı olarak cari açığın ılımlı toparlanmasını sağlamıştır.(%1,5)

Takip eden yılda, turizm gelirleri zayıf kalmaya devam ederken işçi dövizlerinin toparlanması cari hesabın yılın ilk yarısında fazla vermesini sağladı. Ancak dış ticaret açığı nedeniyle Fas cari dengesi 2021 yılında GSYH cinsinden %2,9 açık vermiştir.

5. SWOT ANALİZİ (FITCİH)

Güçlü Yanlar

- Turizm, yenilebilir enerji ve ihracata yönelik imalat sanayilerindeki güçlü büyüme potansiyeli, ekonomiyi yabancı yatırımcılar için giderek çekici bir yer haline getirmektedir.
- Ülke uluslararası borç verenlerin güvenini ve fon açıklarını karşılaması gereken nispeten yeterli döviz rezervlerini korumaktadır.

Zayıf Yanlar

- Tarım sektörüne bağımlılık, büyümenin öngörülemeyen hava koşullarına göre değişkenlik göstermeye devam etmesi anlamına gelmektedir.
- İhracatın ana hedefi olarak Avrupa'ya güvenmek, Fas'ın Avro bölgesindeki ekonomik koşullarda herhangi bir bozulmaya ağır şekilde maruz kalması anlamına gelmektedir.

Fırsatlar

- Sahra Altı Afrika ile artan ticaret entegrasyonu, Faslı üreticiler için yeni pazarlar açabilir ve Avrupa'ya mevcut bağımlılıktan kaynaklanan riskleri azaltabilir.
- Bankacılık sistemi nispeten az gelişmiş durumda ve bu da önümüzdeki yıllarda daha gelişmiş ekonomilerin finanslar kurumlarının piyasaya girmesine neden olabilir.

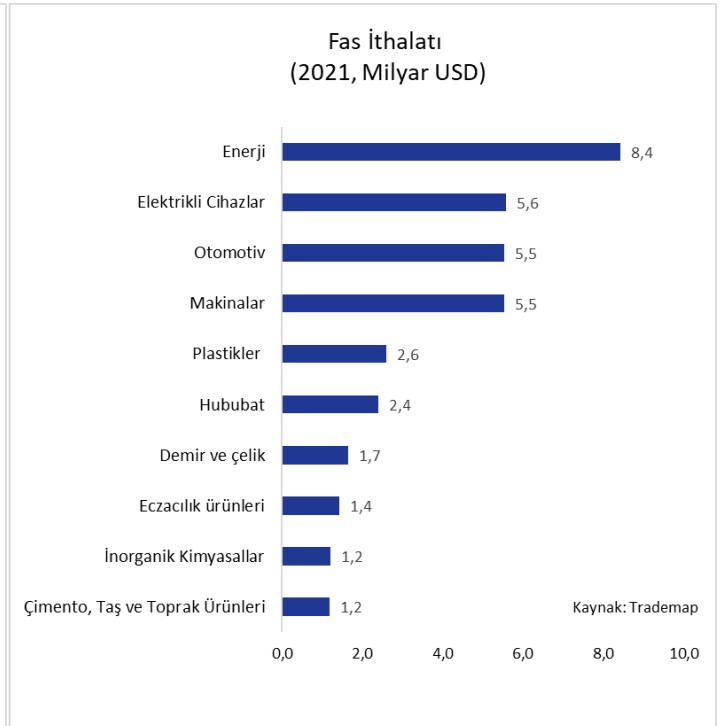
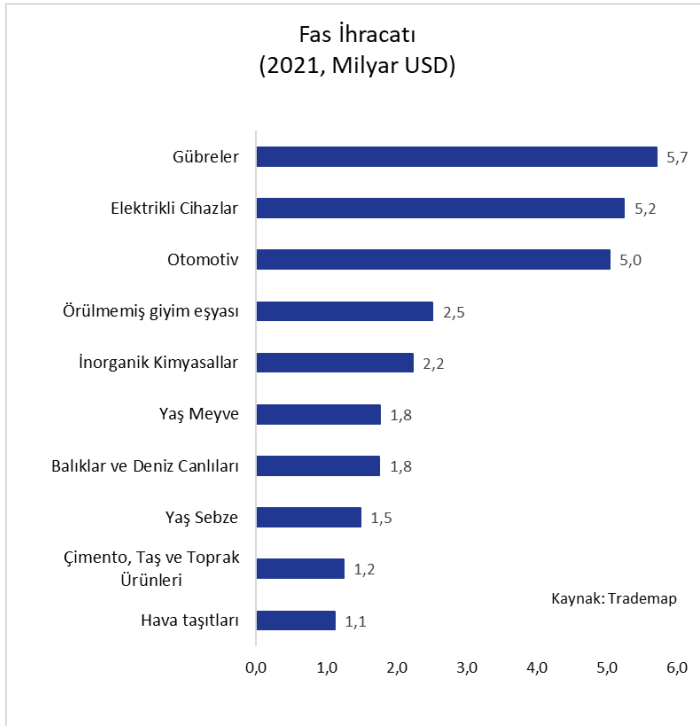
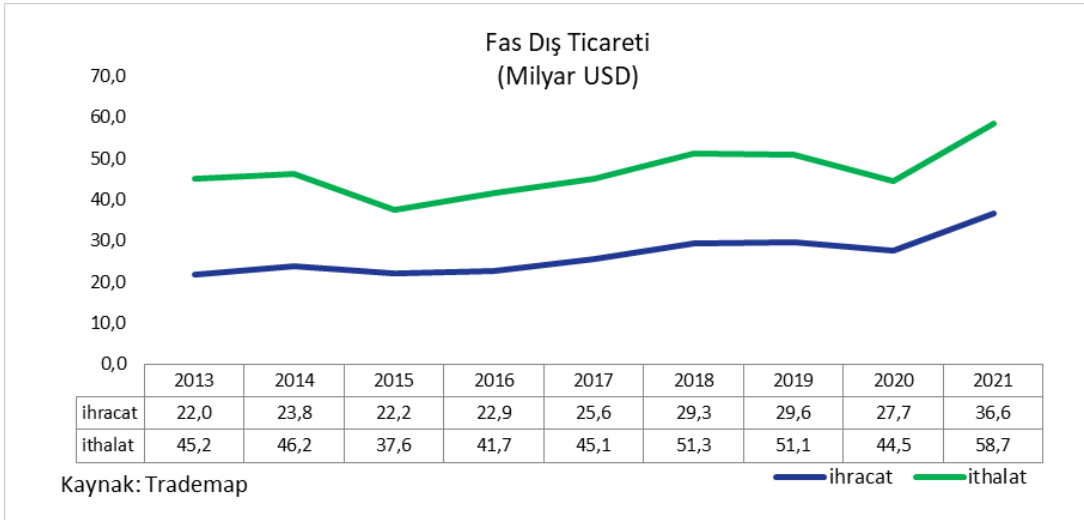
Zorluklar

- Küresel emtia fiyatlarına yüksek düzeyde maruz kalma, ülkenin enflasyon görünümünü fiyatlardaki dalgalanmalara karşı savunmasız bırakmaktadır.
- Toplumsal huzursuzluğun yeniden canlanması, ülkenin yabancı yatırımlar için bölgesel güvenli liman olan imajını zedeleyecektir.

6. FAS DIŞ TİCARETİ

Fas ekonomisi genellikle dış ticaret açığı vermektedir. İhracat 2013 yılına göre 2018 yılında %34 artarak 29,3 milyar USD olurken ithalat aynı dönemde %13 yükselerek 51,3 milyar USD olmuştur. Böylelikle, 2013 yılında 23,2 milyar USD olan dış ticaret açığı 2018 yılında 21,9 milyar USD'ye gerilemiştir. 2020 yılında ise ihracat 27,7 milyar USD'ye ithalat ise 44,5 milyar USD'ye gerilemiŐ böylece dış ticaret açığı da 16,8 milyar USD olmuştur. 2021 yılında küresel ticaretin toparlanmasıyla ihracat bir önceki yıla göre %21 artarak 36,6 milyar USD'ye ithalat ise aynı dönemde %7 artarak 58,7 milyar USD'ye yükselmiştir.

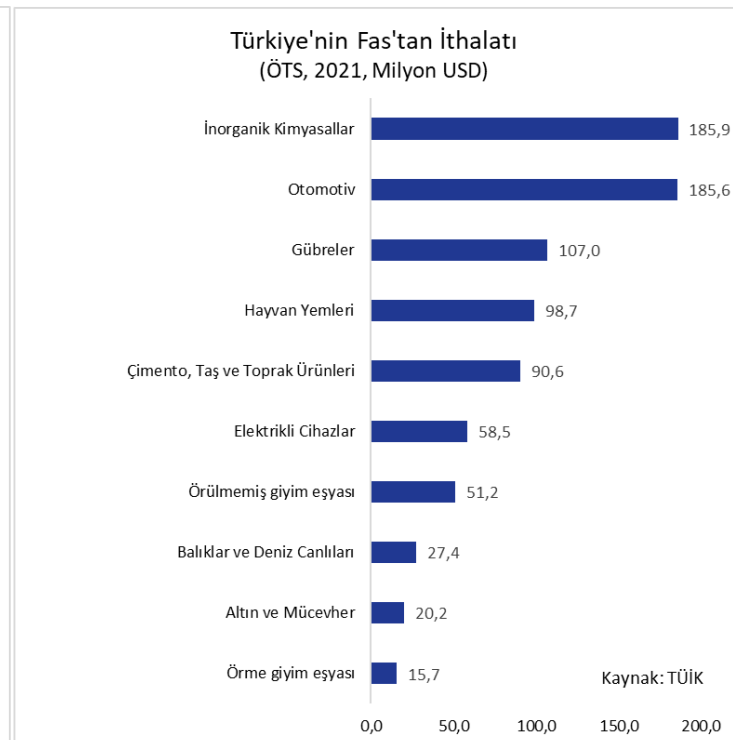
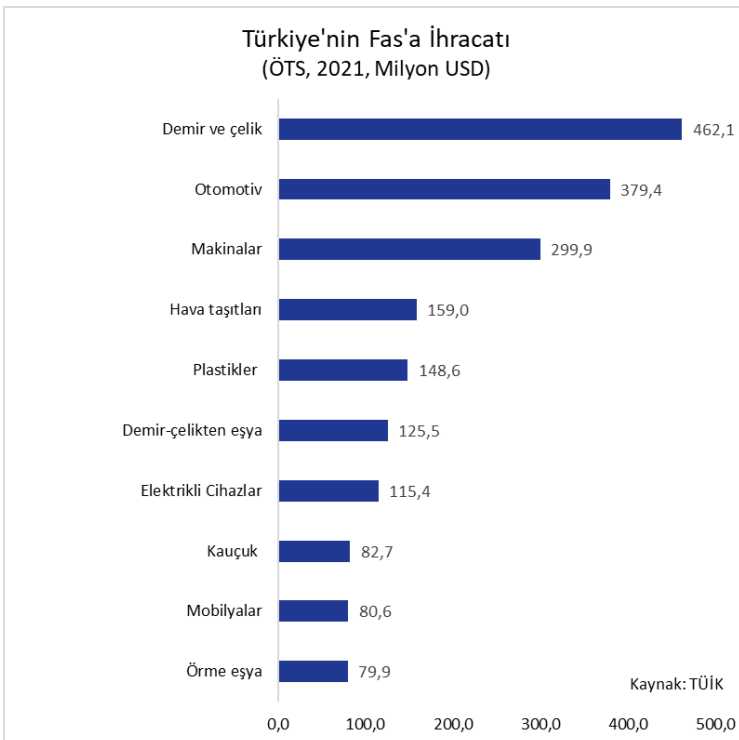
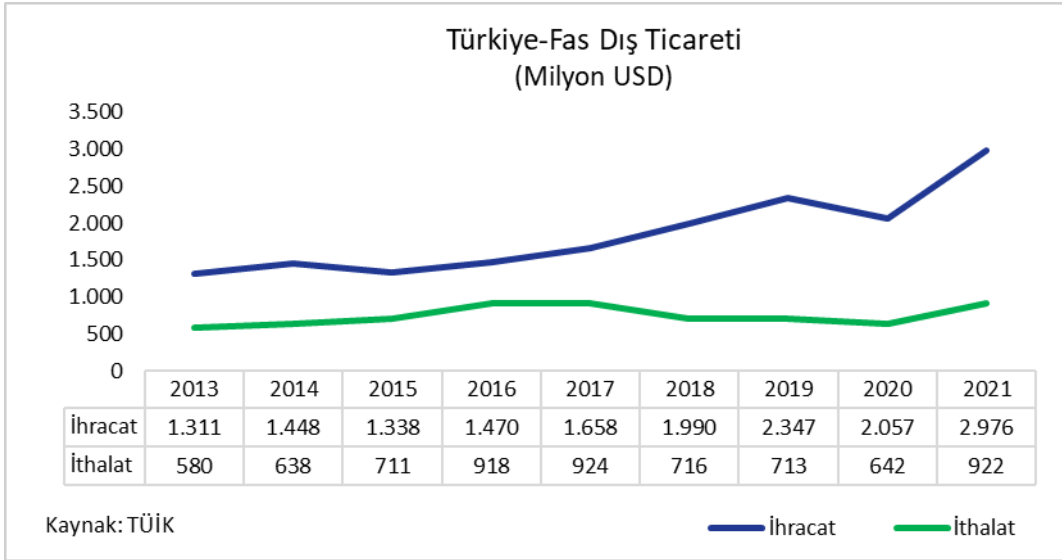
2021 verilerine göre, Fas ihracatında gübreler, elektrikli cihazlar ve otomotiv sektörleri ne çıkmaktadır. Bahsedilen sektörler ülke ihracatının sırasıyla %5,7, %5,2, ve %5'ini oluşturmaktadır. İthalatta ise, enerji, elektrikli cihazlar ve otomotiv baŐlıca sektörler olup ülke ithalatının %20'sini oluşturmaktadır.

7. TÜRKİYE-FAS TİCARETİ

Türkiye, Fas ile olan ticaretinde net ihracatçı konumundadır. Türkiye'nin Fas'a ihracatı 2013 yılına göre 2018 yılında %67 artarak yaklaşık 2 milyar USD civarında gerçekleşirken Türkiye'nin Fas'tan ithalatı aynı dönemde %25 artarak 716 milyon USD olmuştur. 2019 yılından sonra 2 milyar USD üzerinde gerçekleşmeye başlayan ihracat 2021 yılında 3 milyar USD'ye yaklaşmıştır. İthalat ise 713 milyon USD'den 922 milyon USD'ye yükselmiştir.

Ürün bazında ise, Türkiye'nin Fas'a olan ihracatında demir-çelik, otomotiv, makinalar ve hava taşıtları öne çıkmaktadır. Ülkeye olan ihracatın %45'ini oluşturan bu sektörleri plastikler ve demir-çelikten eşya takip etmektedir. Ülkeden olan ithalatta ise, inorganik kimyasallar, otomotiv ve gübreler öne çıkmaktadır. Bu sektörler ithalatın %53'ünü oluşturmaktadır.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU

Huzur Mahallesi, Azerbaycan Caddesi Skyland Sky Office No: 4
B Blok Kat: 21-22 Seyrantepe 34485 Sarıyer/İstanbul

www.deik.org.tr • info@deik.org.tr

[Twitter](#) [Instagram](#) [LinkedIn](#) [YouTube](#) [Facebook](#) /deikiletisim | www.deik.org.tr